

HIV/AIDS NEDİR?

Dr. Aygen Tümer

e-mail: atumer@hacettepe.edu.tr

İlk defa 1981 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde cinsel yönelimi homoseksüel olan erkeklerde ve Haiti'den gelen göçmenlerde ender rastlanan *Pnömocystitis carinii jiroveci pnömonisi* (PCP) ve Kaposi sarkomu (KS) vakalarının tespit edilmesi ile HIV/AIDS hastalığı tanımlanmıştır. Bu enfeksiyonlar tedaviye iyi cevap vermemekte ve hastalık ölüme sonuçlanmaktaydı. Araştırmacılar bu hastalığın daha önce literatürde rastlanmayan yeni bir hastalık olduğu konusunda birleşerek bu yeni hastalığa "AIDS" (Akkiz İmmün Yetmezlik Sendromu, **Acquired Immune Deficiency Syndrome**) adını vermişlerdir. 1983 yılında AIDS'e neden olan virüs HIV (İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü, **Human Immunodeficiency Virus**) izole edilmiş olup, bu virüs vücudun savunma gücünü zayıflatmakta, yıkmakta ve normal koşullarda tedavi edilebilen hastalıklar, savunma gücü yetersiz kaldığından tedavi edilememektedir.

DÜNYADA HIV/AIDS

Birleşmiş Milletler AIDS Birimi (UNAIDS)'nin, Temmuz 2023 tarihinde açıklanan Aralık 2022 sonu verilerine göre dünyada toplam 39.0 (33.1-45.7) milyon kişi HIV ile enfekte yaşamaktadır. Hastalığın tanımlandığı 1981 yılından beri yaklaşık 40.4 milyon kişinin hayatını bu hastalıktan kaybettiğini bildirmektedir.

2010 yılında 7000/gün yeni enfekte vaka varken, 2022 yılında bu sayı 4000/güne inmiştir.

Dünya Verileri

(Dünya Sağlık Örgütü, Temmuz 2023)

HIV/AIDS ile yaşayanlar

Toplam	39.0 (33.1 – 45.7) milyon
Erişkin	37.5 (31.8 - 43.6) milyon
15 yaş altı çocuklar	1.5 (1.2 - 2.1) milyon

2022 yılında HIV enfekte yeni vakalar

Toplam	1.3 (1.0 - 1.7) milyon
15 yaş altı çocuklar	130 000 (90 000 - 210 000)

2022 yılında HIV/AIDS hastalığından ölenler

Toplam	630 000 (480 000 – 880 000)
---------------	-----------------------------

TÜRKİYE'DE HIV/AIDS

Tüm dünyada HIV/AIDS vakalarının hızla arttığı gözlenirken Türkiye'nin bu salgının dışında kalması beklenmemektedir. Ülkemizde ilk defa 1985 yılında üç HIV enfekte hasta bildirilmiş, daha sonra her yıl vaka sayılarında giderek artma gözlenmiştir. 1991 yılına kadar her yıl 30'lu rakamlarda olan yeni hasta sayıları, 2000'li yılların başından itibaren 200, 350, 750, 1000'li rakamlar, 2014 yılından itibaren 2000'li, 2017'li yıllardan itibaren 3000-3500 ve son yıllarda 4000'li rakamların üzerine çıkmıştır.

Ülkemizde T.C Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Bulaşıcı Hastalıklar ve Erken Uyarı Dairesi Başkanlığı Kasım 2023 verilerine göre 41 732 HIV/AIDS vakası vardır. Kasım 2023 tarihi itibari ile doğrulama testi pozitif tespit edilerek bildiri yapılan vakalar üzerinden bu sayılar gerçekleşmiştir. Resmi rakamlar, diğer ülkelerde olduğu gibi sadece rapor edilmiş vakaların sayısını göstermektedir. Kişi virüsü eğer korunmasız yapılan cinsel temas ile aldı ise, hastalığın hiçbir belirti, bulgu vermeyen ortalama 8-10 yıl gibi süresinin olması, özellikle cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar konusunda kişilerin sağlık kurumlarına yeterli başvurularının olmamaları, anonim test merkezlerinin sayısının az olması ve her il/ilçede olmaması sayının gerçekleri yansıtmadığını düşündürmektedir.

1985 yılından Kasım 2023 tarihine kadar doğrulama testi pozitif tespit edilerek bildiri yapılan 39 437 HIV pozitif kişi ve 2 295 AIDS vakası olmak üzere, toplamda 41 732 HIV/AIDS hastası vardır.

Ülkemizde HIV/AIDS vakalarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında %81.5'i erkek, %18.5'i kadın olup, %16.1'i yabancı uyruklu kişilerdir. Vakaların en fazla görüldüğü yaş aralığı 25-29 ve 30-34 yaşlardır.

Epideminin başından beri Türkiye'deki bulaşma yollarına göre HIV enfekte vakalar incelendiğinde; %28.83 heteroseksüel cinsel temas, %13.24 homoseksüel/biseksüel cinsel temas, %0.87 damar içi madde bağımlıları, %0.54 anneden bebeğe geçiş ve %56.95 ise bilinmeyenlerden oluştuğu görülmektedir. %56.95 gibi büyük bir oran eksik bildirim göstermektedir ki bu da salgının boyutunu öğrenmedeki güçlüğü gözler önüne sermektedir.